

SŁOWO WSTĘPNE

Niniejszy – 20 tom Prac Komisji Krajobrazu Kulturowego tworzy zbiór artykułów naukowych, o dużej reprezentacji zagranicznych autorów. Przedstawiane w tomie materiały są tematycznie zróżnicowane i dotyczą różnych aspektów interakcji człowieka i krajobrazu, zarówno pod względem czasowym, jak i przestrzennym. Stąd nazwa tomu: *Krajobraz a człowiek w czasie i przestrzeni*.

Wstępny artykuł Wiaczesława Andrejczuka z Uniwersytetu Śląskiego pt. *Koncepcje współdziałania człowieka i natury w krajobrazie* szkicuje historyczne tło oraz rozwój stosunków człowieka i przyrody od czasów prehistorycznych po dzień dzisiejszy. Pokazuje jak zmieniało się z czasem postrzeganie natury (krajobrazu jako bezpośredniego otoczenia) przez człowieka (koncepcje), a co za tym idzie – charakter jego działań praktycznych w krajobrazie (wykorzystanie, zagospodarowanie krajobrazu itp.). Ewolucyjny charakter tych stosunków przejawia się w zmianie charakteru współdziałania, a przede wszystkim, we wzroście ich złożoności i aspektowości.

Walerij Petlin z Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Iwana Franki opisuje ogólne zasady organizacji monitoringu ekologicznego (*General principles of the environmental monitoring organization*). Zdaniem autora, sieć monitoringu powinna nawiązywać do funkcjonalnej struktury jednostek krajobrazowych i bazować na specjalnych („strukturyzowanych”) punktach, odpowiadających prawidłowościom organizacji przestrzeni krajobrazowej z uwzględnieniem jej antropogenicznych zmian.

Artykuł Kateriny Pozachenyuk i Sergij’a Karpenki z Narodowego Uniwersytetu im. Wiernadskiego w Symferopolu otwiera temat rekreacyjnego i turystycznego potencjału krajobrazów (*Landscape and recreational microzoning as a basis for creation of new recreational \ tourism objects evidence from Crimea, Ukraine*), kontynuowany w artykule Viktorii Horun z Odesskiego Uniwersytetu Ekologicznego oraz Halyny Pylypenko i Oksany Curkan z Narodowego Uniwersytetu im. Miecznikowa w Odessie (*Integrated assessment of recreation potential of landscape-recreation districts of Odessa region*). Pierwszy ze wspomnianych artykułów poświęcony jest metodycznym zagadnieniom mikroregionalizacji krajobrazowo-rekreacyjnej (z wykorzystaniem narzędzi ArcGIS) w celu wyróżnienia (wytypowania) cennych obszarów, które mogą pełnić funkcje parków krajobrazowo-rekreacyjnych. W drugim artykule przeanalizowano w ujęciu wieloaspektowym potencjał rekreacyjny terytorium Obwodu Odesskiego na Ukrainie pod względem jego „nateżenia” oraz zróżnicowania przestrzennego, przedstawiono serię specjalnych map waloryzacyjnych.

Volodymyr Krool i Galina Krool z Narodowego Uniwersytetu im. Fedkowicza w Czerniowcach pokazują na tle historycznym specyfikę i prawidłowości osadnictwa w obrębie krajobrazów podgórskich i górskich na obszarze Bukowiny Północnej (*Particular qualities of settlement development of foothill and mountain landscapes of north bukovina*). Ustalono wyraźne zróżnicowanie procesu osadniczego w przestrzeni i czasie oraz jego powiązanie z okolicznościami historycznymi i przede wszystkim z warunkami krajobrazowymi.

Wątek osławiania i renaturalizacji krajobrazu podnoszą w swoim artykule, poświęconym odradzaniu się stepów na Krymie, Ludmyła Wakhrusheva i Borys Wakhrushev z Narodowego Uniwersytetu im Wiernadskiego w Symferopolu (*Accelerated steppe demutation (ecological restoration) is an effective method for restoration of the Crimean steppe landscapes*). Artykuł ukazuje stan krytyczny pozostałych fragmentów stepu na Półwyspie Kerczeńskim oraz przedstawia obiecujące wyniki badań eksperymentalnych w zakresie sztucznie przyśpieszonej demutacji stepowych zbiorowisk roślinnych.

Artykuł Wiaczesława Andrejczuka – *Funkcje krajobrazu kulturowego*, przedstawia próbę typologii celowych działań człowieka w krajobrazie w celu jego wykorzystania i dostosowania do potrzeb człowieka. Wyróżnia 10 głównych funkcji krajobrazu kulturowego i uzasadnia znaczenie funkcjonalnego spojrzenia na krajobraz kulturowy, które otwiera drogę do zarządzania krajobrazem.

Urszula Myga-Piątek z Uniwersytetu Śląskiego w artykule *Cultural landscape in the times of sustainable development* omawia związki współczesnej polityki krajobrazowej z założeniami rozwoju zrównoważonego. Dokonuje korelacji czynników przeobrażeń krajobrazów kulturowych, z głównym filarem ekorozwoju w nawiązaniu do założeń Europejskiej Konwencji Krajobrazu.

Wątek zarządzania krajobrazami kontynuuje Jerzy Nita z Uniwersytetu Śląskiego. W artykule *Zrównoważone zarządzanie obszarami poeksploatacyjnymi* wskazuje na potencjał krajobrazowy tych obszarów i przedstawia możliwe kierunki zagospodarowania terenów wyłączonych z użytkowania górniczego.

Artykuł Olgi Gelewery z Kirowogradzkiego Uniwersytetu Pedagogicznego im. W. Winnyczenki i Sergiy'a Topolny'ego ze spółki „AHK” na Krymie, pt. *Human inducet decrease of humus content in soils of steppe landscapes (Kirovograd Region, Ukraine)* poświęcony jest analizie antropogenicznych zmian zawartości humusu w glebach, co jednoznacznie ukazuje stopień degradacji ukraińskich czarnoziemów; autorka wskazuje na sposoby zapobiegania i powstrzymania negatywnego procesu.

Tom kończy artykuł doktorantów z Uniwersytetu Śląskiego – Katarzyny Pukowiec i Uniwersytetu Jagiellońskiego – Wojciecha Kurdy, poświęcony metodzie waloryzacji krajobrazu na potrzeby turystyki na przykładzie Ziemi Karwińsko-Wodzisławskiej.

Artykuły tomu napisane są w językach polskim, angielskim i rosyjskim. Wspólnym mianownikiem dla nich występują streszczenia, sporządzone w języku angielskim. Mam nadzieję, że przedstawione w tomie różno-aspektowe zagadnienia, często nawiązujące do mało znanych w Polsce obszarów, wzbudzą zainteresowanie polskich czytelników, przede wszystkim, specjalistów z zakresu krajobrazu kulturowego.

Wiaczesław Andrejczuk